

Zpráva o šetření ve věci výkonu sociálně-právní ochrany nezl. Adély A.

Na veřejného ochránce práv se obrátila paní B. (dále také jako „stěžovatelka“ či „matka“).

Stěžovala si na odebrání své dcery Adély A., ke kterému došlo v červenci 2019, a to čtyři dny po porodu přímo z porodnice. Úřad městské části Praha 14 (dále také jen jako „OSPOD ÚMČ Praha 14“ či jen „OSPOD“) měl k podání návrhu na odebrání přistoupit z obavy o zdraví dítěte a bez prošetření aktuálních poměrů matky.

Stěžovatelka svůj podnět původně směřovala proti Úřadu městské části Prahy 12 (dále také jako „OSPOD ÚMČ Praha 12“), na který podala i stížnost, kterou vedoucí úřadu vyhodnotil jako nedůvodnou. Stěžovatelka však změnila v době těhotenství svůj trvalý pobyt, tudíž místně příslušný k výkonu sociálně-právní ochrany Adély byl od jejího narození OSPOD ÚMČ Praha 14.

Vyřízení věci jsem se na základě pověření veřejného ochránce práv JUDr. Stanislava Křečka ujala já, neboť na mě přenesl některé oblasti své působnosti¹, mj. i oblast ochrany dětí, mládeže a rodiny, kam podnět spadá.

Na základě uvedeného podnětu jsem zahájila šetření postupu OSPOD ÚMČ Praha 14 se zaměřením na:

- práci OSPOD s rodinou před odebráním Adély z péče matky;
- důvodnost podání návrhu na odebrání Adély z péče matky;
- práci s rodinou po odebrání Adély.

Dne 19. 8. 2021 se stěžovatelce narodil syn. Dne 27. 8. 2021 vyhověl soud návrhu OSPOD Města X. a rozhodl o předání chlapce do Dětského centra C. Posouzení důvodnosti tohoto návrhu ze strany OSPOD Města X. a výkonu sociálně-právní ochrany ze strany OSPOD ÚMČ Prahy 14 je předmětem samostatného šetření, neboť se šetření týká jiného dítěte, pozdějších událostí a také dalšího úřadu.

A. Shrnutí závěrů

V rámci šetření jsem dospěla k následujícím závěrům:

- **OSPOD se dopustil pochybení tím, že podal návrh na odebrání Adély, aniž by předtím zjišťoval aktuální situaci a poměry matky a projednal s ní alternativní možnosti řešení.** Pochybil rovněž tím, že matku nepoučil o jejích právech a povinnostech.
- **OSPOD pochybil při práci s rodinou po odebrání Adély,** protože situaci rodiny nedostatečně monitoroval a nenabízel rodičům pomoc za účelem posílení jejich rodičovských kompetencí.

¹ Ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

B. Skutková zjištění

Paní B. je matkou šesti dětí, z nichž žádné nemá ve své péči. Žije se svým partnerem a otcem Adély A. ve společné domácnosti v Městě X.

Nejstarší dcera stěžovatelky byla osvojena. Tři dcery byly v únoru 2016 odebrány z péče matky a matka k nim byla zbavena rodičovské odpovědnosti. V únoru 2019 byla také stěžovatelka pravomocně odsouzena² za zločin týrání a přečin ohrožování výchovy dítěte k souhrnnému trestu odnětí svobody v délce trvání dvou let s výkonem trestu podmíněně odloženým na zkušební dobu tří let za vyslovení dohledu.

Z odsuzujícího trestního rozsudku vyplývá, že matka ve své roli extrémně a dlouhodobě selhávala a neplnila základní rodičovské povinnosti. Dcery byly matkou těžce výchovně zanedbávány, těžce stresovány jejími výkyvy nálad a poškozovány ve svém mravním vývoji tím, že je matka vystavovala neblahým vlivům svého promiskuitního života. Matka nebyla schopna a neměla snahu zabezpečit dcerám výživu a alespoň trochu stabilní rodinné prostředí. S dcerami zacházela hrubě a násilně, fyzicky je napadala, vulgárně jim nadávala a dívky byly vystaveny jejím zlobným afektům. Na noc matka děti často opouštěla, ponechávala je nezaopatřené a samotné, případně jen v přítomnosti svých známostí, které do domácnosti vodila. Rovněž zanedbávala jejich školní docházku. Péči o domácnost a o mladší sestry musela převzít jedna z dcer.³ Dívky utrpěly závažné psychické následky – u jedné byl shledán syndrom CAN, posttraumatická stresová porucha a disharmonický vývoj osobnosti, u další syndrom CAN, reaktivní poruchy nálady, nejistota a nerovnoměrný vývoj osobnosti, a u další nerovnoměrný a opožděný vývoj v důsledku deprivace.⁴

V rámci trestního řízení byly na osobnost paní B. v červnu 2017 a březnu 2018 zpracovány znalecké posudky z odvětví psychiatrie.⁵ Znalkyně diagnostikovala matce specifickou poruchu osobnosti – smíšenou poruchu osobnosti, která se projevuje infantilitou, histriónstvím, impulzivitou, nezdrženlivostí a emoční nestabilitou a je trvalého rázu. Ze znaleckého posudku vyplývá, že osobnost paní B. vykazuje známky emoční lability, nezdrženlivosti, impulzivity, snadno podléhá afektům včetně afektů agresivních. Podle znalce se jedná o osobnost s těžkým disharmonickým vývojem s výraznou citovou deprivací. Hodnotový systém matky shledal jako hrubě narušený, a to jak nedostatečnými výchovnými postupy, tak sekundárně vlastním rizikovým chováním a dlouhodobým škodlivým užíváním marihuany. Rodičovské a výchovné kompetence matky posoudil znalec jako kriticky snížené až absentující. Matku proto hodnotil jako dětem nebezpečnou, kdy její jednání děti ve vývoji ovlivnilo a může dále negativně ovlivňovat způsobem, který je může nezvratně poškodit v jejich dalším životě.

2 Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze srpna 2018 ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze z února 2019, sp. zn. 5 To 17/2019.

3 Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. 2. 2019, sp. zn. 5 To 17/2019.

4 Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace klinická psychologie, xxxx, ze dne 28. 3. 2018.

5 Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace klinická psychologie, xxxx, ze dne 28. 3. 2018. Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, xxxx, ze dne 2. 6. 2017.

V době nedlouho před porodem Adély se paní B. přestěhovala do obvodu OSPOD ÚMČ Praha 14. Adéla A. se narodila jako xxxxxx [jiné křestní jméno] B. dne 4. 7. 2019. Dne 8. 7. 2019 rozhodl Obvodní soud pro Prahu 9 na návrh OSPOD o odebrání Adély a jejím svěřeni do pěstounské péče na přechodnou dobu.

Po odebrání určili rodiče otcovství souhlasným prohlášením. Otec požádal soud o svěřeni Adély do své péče. V rámci soudního řízení se oba rodiče podrobili znaleckému zkoumání. Po vydání znaleckých posudků začal OSPOD ve spolupráci s Magistrátem hlavního města Prahy vyhledávat náhradní rodinnou péči. Adéla byla svěřena do předpěstounské péče na základě usnesení Okresního soudu v Města X. ze dne 1. 6. 2021. Při jednání dne 30. 8. rozhodl soud o svěřeni Adély do pěstounské péče. Oba rodiče s tím souhlasili.

Matka byla odsouzena k trestu odnětí svobody na jeden rok za neplnění vyživovací povinnosti k jedné z dcer. Nástup k výkonu trestu jí byl však odložen z důvodu gravidity.

C. Právní hodnocení

C.1 Práce OSPOD ÚMČ Praha 14 s rodinou před odebráním a důvodnost podání návrhu na odebrání Adély z péče matky

Právo dětí a rodičů trávit spolu čas je základním prvkem práva na rodinný život.⁶ Povinnost státních orgánů přijmout opatření umožňující realizaci rodinného života není samozřejmě absolutní. Nespočívá v povinnosti dosáhnout určitého výsledku, ale v povinnosti vyčerpat všechna opatření, která od něj bylo možné v daném případě rozumně očekávat.⁷

Opatření znemožňující vzájemnou přítomnost rodičů a dětí je zásahem do tohoto práva. Takový zásah není porušením pouze v případě, že je opatření uskutečněno v souladu se zákonem, je nezbytné v demokratické společnosti a sleduje legitimní cíl předpokládaný čl. 8 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.⁸

Odnětí dítěte z péče rodiče představuje až krajní opatření, které lze uplatnit pouze v nejzávažnějších případech, a musí se opírat o dostatečně závažné argumenty motivované zájmem dítěte.⁹

Odebrání dítěte ihned po porodu proti vůli matky je tak drastickým opatřením, že k němu musí existovat obzvlášť závažné důvody. **Stát nese odpovědnost za prokázání,**

⁶ Podle ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu, viz například náleží Ústavního soudu ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. III ÚS 3363/10, dostupný z <http://nalus.usoud.cz>.

⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 7. 2016 ve věci Pedović proti České republice, č. 27145/03, dostupný z <http://hudoc.echr.coe.int>.

⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. 1. 2013 ve věci A. K. a L. proti Chorvatsku, č. 37956/11; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 9. 2019 ve věci Strand Lobben a ostatní proti Norsku, č. 37283/13, oba dostupné z <http://hudoc.echr.coe.int>.

⁹ Náleží Ústavního soudu sp. zn. II ÚS 2546/10, ze dne 6. 9. 2011.

že před uskutečněním opatření k odebrání dítěte posoudil vliv opatření jak na dítě, tak na rodiče a zvážil alternativní možnosti k odebrání dítěte.¹⁰

Nastane-li situace, která ohrožuje řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte, kterou rodiče nejsou schopni sami řešit, je nezbytné přijmout na ochranu dítěte a k poskytnutí pomoci rodině potřebné opatření sociálně-právní ochrany.¹¹ OSPOD musí volit tato opatření tak, aby na sebe navazovala, přičemž přednost mají ta opatření, která do práv dětí a rodičů zasáhnou méně intenzivně a umožní, aby děti mohly zůstat s rodiči.¹²

OSPOD má povinnost pomáhat rodičům při řešení problémů souvisejících s péčí o dítě, poskytovat jim poradenství a poučovat je o jejich právech a povinnostech.¹³

V případě, že se dítě narodí neprovdané matce a neuplatní se tzv. první domněnka otcovství, mohou rodiče určit otcovství souhlasným prohlášením učiněným před matričním úřadem nebo u okresního soudu. Souhlasným prohlášením rodičů lze určit otcovství k dítěti ještě nenarozenému, je-li počato.¹⁴

OSPOD ÚMČ Praha 14 se ze zprávy OSPOD ÚMČ Praha 12 ze dne 5. 6. 2019 dozvěděl, že se do jeho obvodu přistěhovala gravidní matka, která v červnu 2019 očekává narození dítěte. OSPOD ÚMČ Praha 12 informoval nově příslušný orgán sociálně-právní ochrany o pravomocném odsouzení matky a závažných skutečnostech vyplývajících ze znaleckého posudku. Odsuzující trestní rozsudek i znalecký posudek mu rovněž zaslal.

Ze zprávy ze dne 5. 6. 2019 vyplývá, že matka s OSPOD ÚMČ Praha 12 naprosto nespolupracovala a na výzvy nereagovala, před případovou konferencí plánovanou na 27. 5. 2019 pouze oznámila, že se nedostaví. Ve zprávě je dále uvedeno, že na základě znaleckého posudku i dlouhodobé zkušenosti OSPOD se matka projevuje jako osobnost neschopná vnímat potřeby dítěte a naplňovat je. Podle OSPOD ÚMČ Praha 12 nebylo v zájmu novorozence, aby byl předán do péče matky, která do té doby neprojevila žádný osobní náhled a motivaci ke změně, a hrozilo by tedy opakování patologické péče o novorozence.¹⁵

OSPOD po obdržení těchto informací kontaktoval nemocnici, kde byla stěžovatelka zaregistrovaná k porodu na 15. 6. 2019, a žádal nemocnici o vyrozumění v případě, že matka porodí.¹⁶

10 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. 12. 2014 ve věci Hanzelkovi proti České republice, č. 43643/10, dostupný z <http://hudoc.echr.coe.int>.

11 Ustanovení § 9a odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

12 Ustanovení § 9a odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

13 Ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) a b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

14 Ustanovení § 779 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

15 Informace o matce ze dne 5. 6. 2019.

16 Žádost o spolupráci ve věci paní B., ze dne 7. 6. 2019.

Matku OSPOD kontaktoval až dne 27. 6. s dotazem, kde se zdržuje a zda už porodila. Matka uvedla, že porod je plánován na 15. 7., je ale možné, že porodí už příští týden. Sdělila, že se zdržuje v Městě X.¹⁷

Následně nemocnice telefonicky informovala OSPOD, že matka má naplánovaný porod sekci na 4. 7. 2019.¹⁸ OSPOD nemocnici zaslal žádost, aby novorozenec po narození nebyl propuštěn do domácí péče s tím, že OSPOD bude podávat návrh na vydání předběžného opatření na svěřeni dítěte mimo rodinu.¹⁹

Dne 8. 7. 2019 se OSPOD obrátil na soud s návrhem na předání Adély do pěstounské péče na přechodnou dobu. Vzhledem k tomu, že znaleckým zkoumáním matky bylo zjištěno, že matka není schopna upřednostnit potřeby svých dětí, nemá kompetence o děti pečovat a může být svým dětem nebezpečná, měl OSPOD za to, že matka není způsobilá zajistit řádnou péči o dítě, a pokud by byl novorozenec ponechán v její péči, byl by vystaven ohrožení zdraví a života. Protože v rodném listě nebyl uveden otec, považoval OSPOD za nejlepší řešení předání dítěte do přechodné pěstounské péče.²⁰ K návrhu přiložil OSPOD i odsuzující trestní rozsudek i znalecký posudek.

Obvodní soud pro Prahu 9 návrhu OSPOD téhož dne vyhověl a předběžným opatřením²¹ rozhodl o předání dítěte do péče přechodné pěstounky. Soud nabyt na základě předložených důkazů přesvědčení, že negativní rysy osobnosti matky by hrubým způsobem zasáhly do zdravého psychického vývoje Adély, která jako hraničně donošený novorozenec potřebovala zvýšenou péči. Soud předpokládal, že pakliže matka nebyla schopna postarat se o starší dcery a zajistit jim adekvátní péči, mohla by ohrozit bezpečný a zdravý vývoj novorozence, či přímo jeho život.

Za účelem ověření, jak s rodinou pracoval dříve příslušný OSPOD, jsem kontaktovala také OSPOD ÚMČ Praha 12. Zjistila jsem, že matka s dříve příslušným OSPOD dlouhodobě nespolupracovala, nabízenou pomoc a služby odmítala a změny, týkající se její osoby, odmítala sdělovat. OSPOD ÚMČ Praha 12 se informaci o těhotenství paní B. dozvěděl pouze „z doslechu“. V době před narozením Adély matka s OSPOD ÚMČ Praha 12 naprosto nespolupracovala, nereagovala na výzvy a pozvánky k případové konferenci. OSPOD neznal ani její faktickou adresu a telefonní číslo. K OSPOD ÚMČ Praha 12 měla matka vyhrčeně negativní postoj a vinila jej z odebrání jejích starších dětí.

OSPOD ÚMČ Praha 12 informoval OSPOD ÚMČ Prahy 14 o přestěhování paní B. zprávou ze dne 5. 6. 2019 a její porod byl naplánován na 15. 6. 2019 (ačkoli matka nakonec porodila sekci až 4. 7. 2019). OSPOD tedy neměl čas na intenzivnější práci s rodinou, **měl však dostatek časového prostoru pro zmapování situace matky. Vzhledem k závažnosti situace**

17 Záznam o telefonátu s paní B. ze dne 27. 6. 2019.

18 Záznam o telefonátu se sociální pracovnící nemocnice, ze dne 3. 7. 2019.

19 Žádost nemocnici ze dne 3. 7. 2019.

20 Návrh na vydání předběžného opatření, kterým se nezl. odevzdává do pěstounské péče na přechodnou dobu, ze dne 8. 7. 2019.

21 Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 8. 7. 2019, sp. zn. 6 Nc 13/2019.

měl OSPOD matku kontaktovat bezodkladně poté, co se dozvěděl o tom, že se přistěhovala do jeho obvodu a očekává narození potomka, nikoli až dne 27. 6. 2019.

OSPOD navíc matku kontaktoval pouze za účelem zjištění, kde se nachází a kdy bude rodit, což pokládám za naprosto nedostatečné. **Matku měl OSPOD pozvat na osobní jednání, kde by zjišťoval, jaká je její aktuální osobní a rodinná situace, a poučil ji o jejích právech a povinnostech. Pokud by toto OSPOD učinil, zjistil by, že situace matky se od odebrání jejích starších dcer a následného znaleckého zkoumání výrazně změnila (matka navázala dlouhodobý partnerský vztah s otcem Adély, začala žít spořádanějším způsobem života a přestala rizikově užívat marihuanu). Na základě zjištěných skutečností měl OSPOD zvažovat, zda by v daném konkrétním případě nepřicházely v úvahu jiné možnosti řešení a opatření, které by představovaly méně drastický zásah do práv dítěte i matky a zároveň zaručovaly ochranu práv dítěte.** S matkou mohl projednat např. možnost záchvického programu, kde by byly matka s dítětem pod dohledem personálu, bylo by možné sledovat, jak o dítě pečuje a jaký k němu má vztah, aniž by bylo dítě vystaveno ohrožení.

OSPOD také zcela opomněl práva druhého rodiče a vůbec nezjišťoval, kdo je otcem dítěte, zda má o něj zájem a je schopen péči o dítě zajistit. Bylo namístě poučit matku o možnosti určit otcovství k ještě nenarozenému dítěti souhlasným prohlášením rodičů před soudem nebo matričním úřadem.

K jednání s matkou si mohl příslušný OSPOD dožádat i OSPOD v Městě X., jestliže matka už v té době fakticky pobývala v Městě X.

Samozřejmě jsem si plně vědoma velmi závažných skutečností, které vyplývají ze znaleckých posudků a trestního rozsudku k osobnosti matky, jejím kriticky sníženým rodičovským kompetencím a jejímu naprosto nevhodnému chování ke starším dcerám. Je pochopitelné, že vzhledem k těmto velice znepokojivým skutečnostem měl OSPOD vážné obavy, že novorozené hraničně donošené dítě by bylo v péči matky v ohrožení zdraví, ne-li života, a při podávání návrhu na odebrání byl veden snahou ochránit práva dítěte. Přesto musím trvat na tom, že OSPOD neměl bez dalšího a bez jakékoli předchozí aktivity přistoupit k podání návrhu na tzv. rychlé předběžné opatření²².

Matka byla v minulosti odsouzena za týrání a ohrožování výchovy svých starších dcer. Je však třeba vzít v úvahu, že jednání, pro které byla odsouzena, páchala (nejméně) od poloviny července 2015 do 24. 2. 2016, kdy jí byly dcery z péče odebrány, a v době narození Adély už tedy od těchto událostí uplynuly už více než tři roky. Rovněž znalecké posudky byly vyhotoveny v rámci trestního řízení v červnu 2017 a březnu 2018, a nebyly tedy v době podání návrhu na odebrání Adély aktuální, a navíc se netýkaly Adély, ale starších dětí.

Jsem si plně vědoma toho, že situaci značně komplikovala skutečnost, že matka před přestěhováním s dříve příslušným OSPOD absolutně nespolupracovala a odmítala mu sdělovat jakékoli změny týkající se její osoby. OSPOD tedy ani od OSPOD ÚMČ Prahy 12 nezískal žádné informace k její aktuální osobní a rodinné situaci. Tím spíše neměl OSPOD ÚMČ Praha 14 rezignovat na svou zákonnou povinnost a měl učinit alespoň pokus

²² Podle ustanovení § 452 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

o setkání s matkou, kde by s ní situaci mohl projednat a zjistit informace, na základě nichž by se mohl informovaně rozhodnout, zda je pro ochranu práv dítěte skutečně nezbytné využít takto extrémní opatření a odejmout dítě od matky přímo z porodnice.

Spisová dokumentace neobsahuje informace o tom, proč se OSPOD alespoň nepokusil ověřit, jaká byla v té době situace matky a zda se nějak nezměnila od doby znaleckého zkoumání a trestního řízení, ačkoli k tomu měl dostatek času (a zjistil by, že situace matky se skutečně podstatně změnila). Nelze z ní vyčíst ani to, zda OSPOD zvažoval jiné možnosti řešení situace než odebrání dítěte pár dní po porodu. Jestliže tedy OSPOD přistoupil k podání návrhu na odebrání na základě událostí z minulosti matky, byť velice závažných, a neaktuálních znaleckých posudků, aniž by s matkou jednal a zvažoval jiné možnosti, nemohu jeho postup považovat za správný.

Dospěla jsem proto k závěru, že OSPOD se dopustil pochybení, když podal návrh na odebrání dítěte z péče matky krátce po porodu, aniž by předtím zjišťoval aktuální situaci a poměry matky, poučil ji o jejích právech a povinnostech a projednal s ní alternativní možnosti řešení.

C.2 Práce OSPOD ÚMČ Praha 14 s rodinou po odebrání

Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen poskytovat rodičům dítěte pomoc²³, a to bez ohledu na to, zda o ni požádají, či nikoliv. Postavení OSPOD je dle zákona proaktivní, není tedy třeba vyčkávat žádosti rodičů.

Umístěním dítěte mimo rodinu do jiného vhodného prostředí sociální práce OSPOD s rodinou v žádném případě nekončí, naopak by se měla výrazně zintenzivnit. OSPOD by měl rodině poskytnout nejvyšší možnou sociální péči za účelem obnovení jejich základních funkcí (sanace rodiny), jejímž cílem je navrácení dítěte do péče rodičů. Jde o pomoc spočívající zejména v uspořádání rodinných poměrů, které by umožnily návrat dítěte do rodiny, pomoc při řešení životní a sociální situace, a také zprostředkování odborné poradenské pomoci.²⁴

Rovněž Ústavní soud v souvislosti s předběžným opatřením, v jehož důsledku jsou odebrány děti, zdůrazňuje, že se „musí jednat o opatření dočasné, přičemž v jeho průběhu jsou příslušné orgány veřejné moci (orgány sociálně-právní ochrany, obecné soudy) povinny usilovat o co nejrychlejší opětovné sloučení rodiny.“²⁵

Obecní úřad obce s rozšířenou působností, který je místně příslušný k výkonu sociálně-právní ochrany dítěte, je oprávněn požádat obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu se rodič dítěte nachází, o součinnost při zprostředkování pomoci poradenského zařízení pro rodiče, jehož dítě bylo umístěno do pěstounské péče na přechodnou dobu.²⁶ V případě, že je zapotřebí dlouhodobější systematické práce s dítětem a jeho rodinou, která fakticky žije ve správním obvodu jiného

23 Podle § 10 odst. 3 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

24 Podle § 12 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

25 Podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2903/14, ze dne 12. 5. 2015.

26 Ustanovení § 62 odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

než příslušného OSPOD, připouští Ministerstvo práce a sociálních věcí dožádání nepříslušného OSPOD k dlouhodobější spolupráci s rodinou.²⁷

Po odebrání dcery rodiče určili otcovství k Adéle souhlasným prohlášením. Dostavili se na OSPOD, který informovali o tom, že se budou zdržovat v otcově bytě v Městě X. a že otec požádá soud o svěření Adély do své péče.

OSPOD poučil rodiče o jejich právech a povinnostech a požádal OSPOD Města X. o prošetření bytových a majetkových poměrů otce.²⁸ Ze zprávy o poměrech otce vyplývá, že v bytě jsou vhodné podmínky pro pobyt dítěte. Pracovnice OSPOD však během šetření z otce cítily alkohol a otec přiznal, že před návštěvou OSPOD si dal tři „panáky“ vodky, protože byl nervózní. Uvedl však, že pije pouze příležitostně. Otec deklaroval svou ochotu odejít na rodičovskou dovolenou a pečovat o dítě a oba rodiče byli ochotni podstoupit nové znalecké posudky.²⁹

Obsah zprávy OSPOD s rodiči projednal na osobním jednání. Zjistil, že otec byl v minulosti ve výkonu trestu odnětí svobody za maření výkonu soudního rozhodnutí, protože řídil automobil bez oprávnění, které mu bylo odňato za řízení pod vlivem alkoholu. OSPOD otci doporučil, aby vyhledal odbornou pomoc a opatřil si stanovisko o tom, že není závislý na požívání alkoholických nápojů.³⁰

OSPOD podal návrh na svěření Adély do pěstounské péče na přechodnou dobu a navrhl soudu, aby nařídil znalecké posouzení osobností a kompetencí rodičů.³¹ Matka z pohledu OSPOD neskýtala záruky řádné péče, OSPOD si však byl vědom toho, že v případě svěření Adély do péče otce by se na výchově a péči podílela. Za stěžejní pro další postup považoval znalecké posouzení osobnosti a rodičovských kompetencí otce, zejména se zaměřením na to, zda dokáže otec upřednostnit potřeby dcery před potřebami svými a matky, a v případě potřeby dceru před matkou ochránit a zajistit dítěti stabilní a bezpečné prostředí. Bez patřičného posouzení těchto okolností nebylo podle OSPOD možné riskovat zdravím a psychickým vývojem Adély.³²

V září 2020 žádal OSPOD Probační a mediační službu v Městě X. o zprávu o spolupráci s matkou. Probační a mediační služba potvrdila řádnou spolupráci s matkou, bližší informace však OSPOD nesdělila z důvodu povinnosti zachovávat mlčenlivost.³³

27 Podle stanoviska Ministerstva práce a sociálních věcí k otázce místní příslušnosti orgánů sociálně-právní ochrany v případě dětí, které fakticky pobývají mimo místo svého trvalého pobytu ze dne 2. 2. 2004.

28 Žádost o součinnost ze dne 22. 7. 2019.

29 Zpráva OSPOD Města X. o poměrech otce ze dne 15. 8. 2019.

30 Záznam z ústního jednání na OSPOD ze dne 22. 8. 2019.

31 Zpráva pro Okresní soud v X. ze dne 9. 3. 2020.

32 Žádost úřadu Města X. o zastoupení u soudního jednání.

33 Sdělení Probační a mediační služby ze dne 27. 10. 2019.

Znalecké posudky z odvětví psychiatrie a klinické psychologie³⁴ byly na oba rodiče vyhotoveny dne 1. 3. 2021.

Znalkyně ve shodě se starším posudkem shledala u matky disharmonicky strukturovanou osobnost (osobnost emočně nestabilní, histriónskou, impulzivní, egocentrickou) a smíšenou poruchu osobnosti, která podstatně snižuje a omezuje její rodičovské a výchovatelské schopnosti. Matka projevuje nedostatek sebereflexe, neschopnost introspekce, nedostatek empatie a zvýrazněný egocentrismus. Má tendence obviňovat druhé. V jejím stylu chování lze vystopovat prvky kontroly, ovládání a manipulace a schopnost sebezprosažení i na úkor druhých. Podle znalkyně matka není schopna vnímat a akceptovat potřeby dcery a žádoucím způsobem je uspokojovat. Už v minulosti v mateřské roli opakovaně selhala, neprokázala výchovné kompetence a mateřský vztah k dětem. Ani odebrání dětí nevedlo u matky k nápravě předkládaných nedostatků, neprojevila snahu zjednat nápravu, ale rozhodla se k početí dalších dětí. Je zcela bez náhledu na chování ke starším dcerám, za které byla odsouzena. Znalkyně se domnívá, že nelze ani do budoucna předpokládat, že se naučí být matkou a osvojí si žádoucí výchovné postoje k dětem.

Co se týče otce, znalkyně u něj neshledala známky závislosti, duševní poruchu ani osobnostní patologii. Schopnost vykonávat rodičovskou odpovědnost je u otce snižena, ale není narušena. Na snížení výchovatelských a pečovatelských schopností se podílí jednak osobnostní nevyzrálость otce, a jednak partnerské soužití, kde se otec jeví submisivní, podřídivý a závislý na dominantnější partnerce. Na problematické chování partnerky nezískal otec nadhled. Vztah k dítěti podléhá u otce emočnímu zkreslení, odehrává se více na úrovni jeho přání a představ, není napojen na potřeby dítěte a nemá vytvořenou attachmentovou vazbu s dítětem. Dosud neprokázal výchovné kompetence, nemá zkušenosti s výchovou dítěte ani s partnerstvím, odmítá zvažovat možné nedostatky a rizika. Je sice vysoce motivovaný k naplňování otcovské role, podle znalkyně ale není aktuálně schopen celodenní péči o dítě batolecího věku zajistit a prosadit se v rodičovských kompetencích vůči své partnerce.

Znalkyně aktuálně nedoporučila svěřením dítěte do péče rodičů. Adéla na rodiče sice pozitivně reaguje, ale nemá k nim vytvořenou pozitivní citovou vazbu, vztažnou osobou je pěstounka. V případě přetrvávající motivace otce získat dceru do výhradní péče doporučila znalkyně pokračování v náhradní rodinné péči s postupným přibližováním rodičů a dítěte, rozšiřováním kontaktů, s pozvolným adaptačním zácvkem pro dítě a posílením rodičovských kompetencí otce, potažmo matky.

Paní B. bylo trestním rozsudkem uloženo podrobovat se vhodným programům psychologického poradenství. Ze znaleckého posudku z března 2021 vyplývá, že matka se v Praze zúčastnila dvou konzultací a byl s ní uzavřen probační plán. Podrobila se programu psychologického poradenství a byla zařazena do programu *Chci ovládnout vztek*. Podle zprávy Probační a mediační služby ze dne 16. 12. 2019 jednání, za které byla odsouzena, nedoznává a na své chování nemá náhled.³⁵

34 Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinické psychologie, xxxx, ze dne 1. 3. 2021.

35 Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinické psychologie, xxx, ze dne 1. 3. 2021.

V Městě X. matka kontaktovala Centrum duševního zdraví a také zde spolupracovala s Probační a mediační službou.³⁶ Při soudním jednání v srpnu 2020 matka uvedla, že Probační a mediační služba v Městě X. jí zajistila psycholožku, u které byla asi pětkrát, ale poté psycholožka ukončila spolupráci. Další psycholožka, kterou jí Probační a mediační služba zařídila, ji však nepřijala, matka poté už rok nebyla v péči psychologa. Psychiatra navštívila párkrát ještě v době pobytu v Praze.³⁷ V Městě X. začali rodiče docházet na terapii k psychologovi xxxx.

Po vydání znaleckých posudků začal OSPOD ve spolupráci s Magistrátem hlavního města Prahy vyhledávat pro Adélu náhradní rodinnou péči. OSPOD Města X. dožádal k provedení schůzky s rodiči, kde je OSPOD Města X. seznámil s principy pěstounské péče.³⁸

Na počátku června 2021 byla Adéla předána do společné předpěstounské péče manželů D.³⁹ Při jednání dne 30. 8. 2021 vyhlásil Okresní soud v X. rozsudek, kterým Adélu svěřil do společné pěstounské péče manželů D.⁴⁰ Oba rodiče s pěstounskou péčí souhlasili s tím, že do budoucna by chtěli Adélu převzít do vlastní péče.

Dospěla jsem k závěru, že OSPOD situaci a odbornou spolupráci matky, potažmo obou rodičů, nedostatečně monitoroval a neposkytoval rodičům pomoc za účelem zvyšování jejich rodičovských kompetencí. OSPOD v rámci šetření uvedl, že matka spolupracovala s nějakým odborníkem a Probační a mediační službou v Městě X. Probační a mediační službu požádal o poskytnutí informací, což mu bylo zamítnuto s tím, že matka k tomu neudělila souhlas. Matka mu informace o psychologické spolupráci neposkytovala. Využití další odborné služby po matce nepožadoval, protože ji nechtěl zahlcovat službami. Stěžejní pro jeho další postup byl znalecký posudek, v němž měli znalci zhodnotit rodičovské kompetence rodičů a spolupráci matky s odborníky.

OSPOD neměl pouze pasivně čekat, jak soudní znalkyně zhodnotí a shrne odbornou spolupráci matky, ale měl se aktivně zajímat, s kým rodiče spolupracují, na co je spolupráce zaměřená, jak probíhá a jaké má výsledky. Matku mohl požádat o souhlas s poskytnutím informací od Probační a mediační služby, případně od jiného zařízení nebo odborníka, s nímž spolupracovala. V případě, že by zjistil, že spolupráce je nedostatečná, měl v případě zájmu rodičů sám doporučit či zprostředkovat vhodné služby.

Ani po znaleckém posouzení osobnosti rodičů a jejich rodičovských kompetencí, které mělo být pro další postup klíčové, nezačal OSPOD s rodinou pracovat intenzivněji. Domnívám se, že bylo vhodné se s rodiči setkat a obsah a závěry znaleckého posudku s nimi projednat. Vzhledem k tomu, že rodiče měli nadále zájem Adélu převzít do péče, měl s nimi OSPOD projednat kroky směřující k tomu, aby otec případně v budoucnu mohl péči o Adélu převzít.

36 Záznam z ústního jednání na OSPOD ze dne 28. 8. 2019.

37 Protokol o jednání před soudem prvního stupně ze dne 18. 6. 2020, sp. zn. 42 Nc 2001/2019.

38 Protokol z jednání OSPOD Města X. s rodiči ze dne 7. 4. 2021.

39 Na základě usnesení Okresního soudu v X. ze dne 1. 6. 2021, č. j. 42 Nc 2001/2019-417.

40 Protokol o jednání Okresního soudu v X. ze dne 30. 8. 2021, sp. zn. 42 Nc 2001/2019.

Namíste bylo zejména rodičům doporučit či zprostředkovat odbornou pomoc se zaměřením na posílení jejich rodičovských kompetencí.

Jsem si vědoma toho, že práci příslušného OSPOD s rodinou komplikovala skutečnost, že rodiče žijí až v Městě X., tedy více než 300 km daleko. Právě k překlenutí obtíží, které pro příslušný OSPOD vyplývají z odlišnosti trvalého a faktického pobytu dítěte, slouží institut dožádání. Příslušný OSPOD si dožádával OSPOD Města X. k provádění šetření v domácnosti rodičů a zjišťování jejich aktuálních poměrů. Podle § 62 zákona o sociálně-právní ochraně dětí měl příslušný OSPOD možnost požádat OSPOD, v jehož správním obvodu rodina žije, nejen o uskutečnění jednotlivého šetření, ale též o součinnost při zprostředkování poradenské pomoci pro rodiče. OSPOD Města X. má samozřejmě lepší přehled o možnostech odborných služeb v jeho obvodu. Vzhledem k okolnostem se jeví jako vhodná a efektivní varianta dožádání OSPOD Města X. k dlouhodobější práci s rodinou. Tuto možnost sice zákon výslovně neupravuje, připouští ji ale Ministerstvo práce a sociálních věcí ve svém stanovisku.

Musím konstatovat, že OSPOD při práci s rodinou po odebrání Adély pochybil tím, že situaci rodiny nedostatečně monitoroval a nenabízel rodičům pomoc za účelem posílení jejich rodičovských kompetencí.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám tajemníkovi Úřadu městské části Praha 14 a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž stěžovatelce.

Brno 29. listopadu 2021

Mgr. Monika Šimůnková v. r.
zástupkyně veřejného ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)